

cf astur. *sapiar* 'foradar la terra els gripaus', cast ant. *sapia* «pedra de sapo» (DECH v, 158b10, 23), car els muntanyencs tenen el gripau per una bestiola verinosa; c) del ll *scipio*, gr *σκήπων* 'bastó', 'garrot', a condició, però, que fos un mot creat per manescals i curandars per via culta. Impossible decidir-se no havent-hi més antecedents; més difícil és que vagi amb CI-POTE, DCEC/DECH (no crec, en canvi, que pugui venir del ll. *scirpus* 'jonc' ni del gr *σήψ* 'podrimener', 'llangardaix').

+ *Sipiar*, + *sipion*, V. *sipiadura* *Sipois*, V. *pols* i *Sipòtol*, V. *xipòtol* *Siprell*, V. *xiprell* (CEP) *Siprep*, V. *xiprer*

Siprès, nom d'una mena de tela i vestit (1345, 1372) probablement del nom d'un lloc d'on s'importava: potser té raó AlcM en suggerir que vingui del de la ciutat d'Ypres en el Flandes francès (rectificar la bàrbara accentuació Yprès), car realment s'importava «drap de Proïns e d'Ippe» (*Cost Tort*, Ol, p. 413), però també podria ser una tela importada d'un port de Xipre, el gentilici del qual era *ciprès* en cat. antic (*Ciprès de Paternò*, personatge del *Tirant*); per a allò caldria partir del gentilici *ypresis*, propi del való, normand i altres parlars del fr. ant., i admetre que s'hi havia aglutinat la -s de l'article (a desgrat de la sonoritat d'aquesta), o bé que hi havia hagut contaminació dels *Sent-Tomers* i *Sent-Denis*, altres classes de drap francès (a 1271, Bna, *EntreDL* I, 158, §§ 63, 64, 66), això recolzaria en el fet que es tractava d'una tela «de grana» o folradura de luxe, i la grana i la porpra s'importaven dels ports libanesos sovint per via de Xipre. Més simple creure això.

Siquart, V. *si* (SEU) *Siqua*, *siquer*, *siquiol*, V. *sèquia* *Sira*, V. *si* i *sire* (SENYOR) + *Sira* que llegim en un doc. cat. en baix llatí, a. 990, per a una mena de barril o recipient semblant: «tonnas 3 maiors et barrillos 3 et cubos 3 et chubellos 5 et *siras*» (*Cart* de St Cugat I, p. 218, i un altre doc juxtaposat): és el ll. *sēria* id., potser mera variant gràfica *Sire*, V. *senyor*

SIRENA, pres del ll. tardà *sīrēna*, ll *sīren*, -ēnis, i aquest, del gr. *σειρήν*, acusatiu *σειρήνα* □ 1ª doc: *serena* c. 1390, *sirena*, Belv

«Un canalobre --- ab ymatge de *serena*» en un invross de 1393 (*InuLC*, s.v. *sala*), ja es deuen referir a una sirena els diccs de rims de JMarc (1371, § 1802) i L. d'Aversó (§ 289) quan posen dos cops seguits el mot *serena*, el segon sens dubte per l'adjectiu femení, car JMarc explica «*serena* per la nuyt, per nom de dona» «Philosophia dix de les arts poètiques --- sots axí com a *serenes* que --- *serenes* són en la mar, e diu-se que són en forma de fembres, les quals cantan molt dolçament e tiren les naus, e fan e fan adormir los mariners --- e com dormen ocien-los tots e l'offeguen», *Boeci*, p. 22 «*Sirena* en mar, placent y graciosas», Comanador Stela, 39

«Fugir, fugir, / a veles plenes, / de tals *serenes*, / encortadores, / falses cantores: / a tots encanten / ---», Jaume Roig (*Spill*, 8564). És la forma que apareix constantment en la literatura medieval. cites de Felip de Malla, *Flors de Virtut*, Ant Canals, Roís de Corella etc en DAG i AlcM És també la que usà Jo Martorell en el solemniàl poema fúnebre per la mort de Tirant «Que la gran mar als pexos desempare, / y en aquest temps, cantau, belles *serenes*, / los mals tan grans que sentiu en la terra! / Cañtau playent la mort d'aquest estrenu, / qu'entre ls vivents un fènix s'estimava!» (§ 472, Ag iv, 357, veg la cita in extenso a PORPRA) És també la forma recollida per la tradició lexicogràfica: «*serena* de la mar syren», Busa-N 1507 (E-VIII-6 10), DTo 1670, Lacav.

No fou forma particular del català sinó comuna a totes les llengües romàniques. It. ant. *serena*, és ja la forma de Dante «Io son, cantav', io son dolce *serena* / che i marinari della mar dismaga», «udendo le *serene* sie più forte», *Purg* (XIX, 19, xxxi, 45), fr. ant. i mj. *seraine* (encara S. xvii), oc ant *serena*, «*serena* canta tan doussamen, que tot hom que l'auja --- cant es adormit, ela l met mort», *Bestiari* de c. 1200, Appel (*Chrest*, 125 33); cast. ant. *serena* [Baena, princ S xv-Lope de Vega], port. ant. i dial. *se(re)ta* [1274 ---] Ja venia del ll vulgar «*suena*, non *serena*» en l'Appendix Probi, en glosses i en molts mss de textos literaris de l'Antiguitat (*ALLG* xi, 64, 339)

S'explica com una etim pop força natural, pel cant dolç i plaent de les sirenes, el lloc comú literari; no tem, ultra els molts passatges que ja hem citat, que Verdaguier després d'haver escrit en l'original de l'*Atl* de 1877 «Empenyent-lo placèvoles a penes / ---» ho canvià en l'ed definitiva, 1878: «--- l'ajuden les ones, enternides, / gronxant-lo com en brassos de *sirenes*, / lo posan en blançissimes arenes, / de joncs y coralines en coixí / ---» Sobre el concepte literari de la sirena en les literatures romàniques veg E Faral, *Rom* lxxiv, 433-506; BRAE ix, 690-7.

Però entre nosaltres la tradició de l'antic *serena* trigà molt a cedir. No reconeix encara altra forma Lacav. a la fi del S. xvii, cal arribar fins a Belv. (1805) per veure registrada la forma *sirena*, i encara tant ell com Lab. (1840) donen a triar entre les dues formes. *Sirena* és el que escrivia encara Verdaguier en l'original de l'*Atl* de 1877. «--- Y veu que's lliga un pèlag ignot a son cos nu / --- / *Sirena* que d'entre ones eixint engallardida, / s'enfila a un promontori, d'amor a refilar, / y per son cant, que 'ls ayres emmela, ve amansida / la mar ab salats llabis sos peus a apetonar / --- / y a son bes dols, encesos y engarlandats del iris, / pels ayres s'esbargeixen los núvols d'Occident», «--- muralles que l'atrahuen / com un cant de *serena* que 'l crida a un llit de flors», *Atl* ix, 46a, viii, 18 4.

Sens dubte en l'ús ciutadà ja s'havia llavors imposat la forma culta *sirena*, i així no és estrany que Verdaguier l'adoptés en la versió de 1878 Però entre la gent popular es manté encara la forma antiga, p. ex. en cants de gent de mar, on jo l'he sentida encara en